

Τρία «κατ' επιλογήν» μαθήματα για τον χωρικό σχεδιασμό εντός του «αντιπεριβαλλοντικού» νομοσχεδίου

THEA PENSA ΚΛΑΜΠΑΤΣΕΑ*

» **Εν μέσω** πανδημίας και περιοριστικών μέτρων η κυβέρνηση σπεύδει να καταθέσει (και ψη-

φίσει) το νομοσχέδιο με τίτλο «Εκσυγχρονισμός της περιβαλλοντικής νομοθεσίας». Η φιλοσοφία και οι ρυθμίσεις που προτάσσονται από την κυβέρνηση εδράζονται στην εμπεδωμένη θεώρησή της ότι το περιβάλλον και η προστασία του είναι ένα μεγάλο «αγκάθι» στα σπλάχνα των σωτήριων και ταλαιπωρημένων επενδύσεων.

Μεταξύ πολλών και σοβαρών θεμάτων που ενεγράφησαν καθώς και της καινοφανούς διαδικασίας συζήτησης στη Βουλή, στη σκιά της μη ανάρτησης προς δημόσια διαβούλευση δεκάδων άρθρων του, το νομοσχέδιο περιλαμβάνει τρία «υποχρεωτικά» μαθήματα χωρικού σχεδιασμού προς την ελληνική κοινωνία.

Μάθημα πρώτο: Ο χωρικός σχεδιασμός της ναφθαλίνης

Το πνεύμα και το γράμμα των διατάξεων του νομοσχεδίου παραπέμπουν ευθέως σε έναν σχεδιασμό του χώρου, που γίνεται από «ειδικούς» και αφορά τελικά αυτούς, τους επενδυτές και το «επιτελικό» κράτος. Η κοινωνία, τα κινήματα και οι συλλογικότητες, οι περιβαλλοντικές οργανώσεις, η Περιφερειακή και η Τοπική Αυτοδιοίκηση βρίσκονται συνειδητά έξω από το κάδρο του από τα πάνω σχεδιασμού, «σοφών» και εξουσίας.

Προβλέπονται ασφαλιστικές δικλίδες (επίπεδα για τον στρατηγικό σχεδιασμό) για να μην ξεφύγει κάτι από αυτόν τον «επιτελικό» σχεδιασμό, ο οποίος αιτιολογείται και ως η «ορθόδοξη» επιστημονική προσέγγιση. Ακόμη μια φορά, όπως και το 2014, κατοχυρώνεται αυτή η αγωνιώδης, για ορισμένους, απόλυτη πρωτοκαθεδρία των τομεακών χωροταξικών σχεδίων για τον τουρισμό, τη βιομηχανία, τις ΑΠΕ, κ.ά. για την επίτευξη της επιδιωκόμενης «βιώσιμης ανάπτυξης» της χώρας, που επίσης φαίνεται ότι αφορά ορισμένους.

Με σαφήνεια και «υπεροψία νεοφιλελεύθερης κοπής» αναγκάζουν σε υπόκληση τον περιφερειακό και κατά συνέπεια τοπικό χωρικό σχεδιασμό ενισχύοντας την ευελιξία, την προσαρμογή, την εξάρτηση και το κατά περίπτωση ως όρους «ασφάλειας δικαίου». Για ποιους άραγε;

Η απάντηση είναι σαφής και μονομερής, για ορισμένες δραστηριότητες, για ορισμένες επενδύσεις, που αντιμετωπίζονται ως αυθύπαρκτα υποκείμενα στον τομεακό / ειδικό στρατηγικό σχεδιασμό, σε εξορισμού αντιδιαστολή και όχι σε αλληλεπίδραση με τις τοπικές κοινωνίες και το περιβάλλον.

Η πρωτοκαθεδρία στο ιεραρχημένο σύστημα χωρικού σχεδιασμού δίνεται στον

▶ Η χωροταξία του μαρκαδόρου, αλλά και της εφορίας (χρήσεις γης = οικονομικές δραστηριότητες και έργα), επιβάλλεται... «απορροφώντας» το φυσικό κεφάλαιο στο όνομα της προστασίας του μην αναγνωρίζοντας την αξία του ως διαχρονικά συλλογικού προνομίου

τομεακό σχεδιασμό... υποτιμώντας την αξία του περιφερειακού σχεδιασμού, αντιμετωπίζοντάς τον όχι ως τον κρίσιμο στρατηγικό σχεδιασμό με κοινωνική και αυτοδιοικητική συμμετοχή, αλλά ως μια «αυτονόητη» τεχνική διαδικασία αθροίσματος κατακερματισμένων τομεακών ρυθμίσεων... βγαλμένη από τη ναφθαλίνη...

Μάθημα δεύτερο: Η ουδετερότητα των χρήσεων γης στη διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών

Εκκινώντας από την αντίληψη ότι ο χώρος είναι πεδίο (δυνάμει, κατά προτεραιότητα έως και αποκλειστικά) ανάπτυξης επιχειρηματικής δραστηριότητας, άρα και οι περιβαλλοντικά προστατευόμενες περιοχές επίσης, καταγράφονται στο νομοσχέδιο πληθώρα χρήσεις γης (όσες ξέρουμε αλλά και όσες βαπτίζονται ως τέτοιες, π.χ. κλίμακες, τοίχοι και ο εξωραϊσμός τους κ.ά.) για να μπορεί να επιλέξει το κατάλληλο μείγμα ο μελετητής του χώρου.

Η συζήτηση που αναπτύσσεται για την «ορθολογική» διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών δεν περιλαμβάνει το εύρος, τον χαρακτήρα, την έντασή των χρήσεων και κυρίως την επίπτωση στην «τεχνοκρατικά / ορθολογικά» επιβαλλόμενη ζωνοποίησή τους στο όνομα της προστασίας του περιβάλλοντος. Με άλλα λόγια αποδεικνύεται το διαφορετικό σύστημα και λεξιλόγιο αξιών που εισάγεται μέσω αυτού του νομοσχεδίου και στο πε-

ριβαλλοντικό αντικείμενο, απόρροια της πολιτικής ταυτότητας της κυβέρνησης.

Η χωροταξία του μαρκαδόρου, αλλά και της εφορίας (χρήσεις γης = οικονομικές δραστηριότητες και έργα), επιβάλλεται... «απορροφώντας» το φυσικό κεφάλαιο στο όνομα της προστασίας του, μη αναγνωρίζοντας την αξία του ως διαχρονικά συλλογικού προνομίου.

Μάθημα τρίτο: Καλές πρακτικές δημοκρατικού, συμμετοχικού σχεδιασμού. Η περίπτωση του κέντρου της Αθήνας

Πρόκειται για την απόπειρα αλλαγής χρήσεων και επακόλουθα συνθηκών και ποιότητας ζωής των κατοίκων σε μια εκτεταμένη περιοχή του κέντρου της Αθήνας (εμπορικό τρίγωνο, Ψυρρή, Μεταξουργείο). Μεταστρέφεται η ρητή κατεύθυνση των Προεδρικών Διαταγμάτων που ισχύουν σήμερα στις περιοχές αυτές, από ενίσχυση της κατοικίας σε απελευθέρωση της ξενοδοχίας από το ισχύον σήμερα ανώτατο όριο των 100 κλινών (περιοχές Ψυρρή και Μεταξουργείου) και από τη μία χρήση ανά κτήριο (εμπορικό τρίγωνο).

Καταγράφεται ο χαρακτήρας του «επιτελικού» χωρικού σχεδιασμού, αυτού που εξυπηρετεί ένα μέρος της κτηματαγοράς που αναδιατάχθηκε στα χρόνια της οικονομικής κρίσης και στα πρώτα βήματα της ανάκαμψης. Η αλλαγή επιχειρείται χωρίς ενημέρωση όσων κατοικούν και εργάζονται στις περιοχές αυτές, αλλά ούτε του Δημοτικού Συμβουλίου και συνεπώς χωρίς την ελάχιστη βάση οποιασδήποτε κοινωνικής συμμετοχής, χωρίς συνοδευτική μελέτη τεκμηρίωσης της αναγκαιότητας επιβολής σχεδιασμού με νόμο και σε αυτή την κατεύθυνση.

Συμβαίνει ως αυτονόητη διαδικασία «χωρικού σχεδιασμού» με απουσία οποιασδήποτε εκτίμησης των πολύπλευρων και αλυσιδωτών επιπτώσεων στην ποιότητα ζωής στις περιοχές αυτές... επιβάλλοντας «από τα πάνω» την επιβάρυνση του «οικιστικού και πολεοδομικού κελύμενου» τους.

* Η Ρένα Κλαμπάτσεα είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια ΕΜΠ